

Het gesprek tot kunst verheffen

Beïnvloedt de manier waarop we praten de toekomst die we maken? Theatermaker **LOTTE VAN DEN BERG** vertelt hoe gesprekken met vreemden kunst kunnen worden.

Een groep theatermakers zat tien dagen op een lege zandvlakte op Oerol, het festival op het Waddeneiland Terschelling. Tegen bezoekers zeiden de makers: we gaan hier met z'n allen iets bouwen, maar wat zou dat moeten worden? Uit deze tiendaagse brainstormsessie ontstond *Building Conversations*, een initiatief van onder anderen regisseur Lotte van den Berg.

'Veel Oerol-bezoekers suggereerden dat we een moestuin konden aanleggen, of een gebouw konden neerzetten. Allemaal concrete zaken. Daarop vroegen we: maar is dat ook echt nodig? Kunnen we het ook níet bouwen? En na een tijdje begonnen we de leegte zoals die was steeds mooier te vinden. We bouwen al zoveel, we hebben al zoveel. Uiteindelijk was onze conclusie: laten we niks bouwen – en de gesprekken die we hebben, die zijn van waarde.'

In *Building Conversations* krijgen 'toeschouwers' de kans om op een lege plek een gesprek van meerdere uren aan te gaan volgens afspraken die ze samen hebben gemaakt. 'Je zou kunnen zeggen dat het gesprek zelf het kunstwerk is.'

Hoe ziet zo'n gesprek er dan uit?

'In het "Gesprek zonder woorden" mogen mensen bijvoorbeeld niet praten. Terwijl ze

stil zijn, kunnen ze onderzoeken wat dat met hen doet. Je merkt wat het met jezelf doet als woorden wegvallen, wat het betekent om dan met elkaar te communiceren. In het begin zijn mensen vaak een beetje onwennig, maar twee uur later is het gewoon een heel andere groep mensen, met doorbloede gezichten en een ander soort bewegingen.

Een andere gespreksvorm die we organiseren is het "Agonistisch gesprek". Daarin verdelen we mensen in twee groepen die qua overtuigingen lijnrecht tegenover elkaar staan. Vervolgens geven we ze een stelling, zoals "De grenzen moeten dicht". Door ze ook fysiek tegenover elkaar te zetten, gaan mensen zich heel zwart-wit uitdrukken. Al snel komt het neer op "jullie zijn dit en wij zijn dat". Door deze manier van spreken verwijderen ze zich steeds verder van elkaar. Na een halfuur lassen we een pauze in, en na de pauze vragen we iedereen om verdeeld over de ruimte te gaan liggen en het gesprek te vervolgen. Iedereen kijkt omhoog, dezelfde kant op. Omdat je met z'n allen dezelfde kant op kijkt, zijn alle gedachten van de ander opeens ook die van jezelf, en zijn mensen ineens wel in staat om alle uitspraken als een volledig palet van ideeën tot zich te nemen. Het "Agonistisch gesprek" maakt duidelijk hoeveel impact de vorm van een gesprek heeft op wat mensen daadwerkelijk horen.'

'WAT IS HET LEVEN?'

Op deze vraag geeft elk echt en geslaagd kunstwerk op zijn eigen wijze een afdoend antwoord. (Schopenhauer)

In *Filosofie Magazine* iedere maand een kunstwerk dat iedereen gezien moet hebben

'Als gespreksgenoten op hun rug liggen, beschouwen ze gedachten als gedeeld'

Welk gesprek heeft u in het bijzonder geraakt?

'Het "Parlement der Dingen", op het Holland Festival. Dit keer ging het over de Noordzee en nodigden we onder andere de kwallen, het zout, de scheepvaart en de havens uit. Mensen krijgen een van die dingen toegewezen en spreken dan vanuit dat ding. Wat vervolgens vaak blijkt is dat er weinig vertrouwen is in de mensen, alsof het door ons niet meer goed kan komen met de wereld. Ook toen spraken de dingen in de trant van: "De mensen zijn straks gelukkig weer weg."

Erik de Jong, Artis-hoogleraar cultuur, landschap en natuur aan de UvA, was aanwezig bij dat gesprek. Hij heeft veel gelezen over andere culturen waarin dingen een stem krijgen. Hij was tijdens dat gesprek helemaal aangedaan. Hij zei: "De dingen spreken toch zo slecht over de mensen." Hij vertelde me toen dat dit in Chinese verhalen heel anders is. Daarin denken de dingen veel lichter over de mens. Meer zoiets als: "Wat zijn het toch een stumpers, de

mensen, ze kunnen er niets van, maar we geven ze nog wel een kans." En in ons gesprek op het festival waren we dat voorbij. Dat zegt veel over onze relatie met de dingen, dat wij denken dat zij slecht over ons denken. Ik betrapte mezelf erop dat ik het ook vaak fijn vind om slecht te spreken over de mensen in zo'n gesprek. Dat zegt dan heel veel over de verbroken relatie die ik ervaar met de dingen. Het is een groot minderwaardigheidscomplex. Maar het kan ook anders. Dat raakte mij.'

Denken mensen tijdens zo'n gesprek niet toch snel: ach, het is maar spel?

'Alleen de zure zijlijnprater die niet meedoet. Als je geen tijd neemt om een gesprek aan te gaan, dan gebeurt het niet, en dan heeft het ook geen invloed op je. Lege, onbestemde tijd met onbekenden schrikt mensen af. Maar aandacht geven aan de ander is ook aandacht geven aan jezelf.'

© AUTEUR CLAUDIA GALGAU EN FLORINE KEUS
BEELD JUDITH BUSSE

Building Conversations

**O.A. LOTTE VAN DEN BERG
EN DAAN 'T SAS**

21 april op Thinking Planet,
TivoliVredenburg, Utrecht

Kijk voor meer informatie op:
www.buildingconversations.nl

Zelf een Agonistisch Gesprek of het
Parlement der Dingen bijwonen?
Kom op 21 april 2018 naar Thinking
Planet www.thinkingplanet.nl